

GRIP | FEBRUARI 2018

**BEELDVORMING VAN PERSONEN MET
EEN BEPERKING IN DE MEDIA:
FRAMING-ANALYSE**

TINA GOETHALS

.....
GRIP vzw | Vooruitgangstraat 323 | 1030 Brussel
T. 02/214 27 60 | info@gripvzw.be | www.gripvzw.be
.....

Inhoud:

1. Voorwoord	3
2. Inleiding	4
3. Hoe onderzoek je media	6
4. Wat zijn frames	7
5. Hoe voerden we dit onderzoek uit	7
6. Meer info / referenties	21

VOORWOORD

GRIP vzw komt op voor gelijke rechten, gelijke kansen en inclusie van personen met een beperking. Eén van de speerpunten van de organisatie is het streven naar een kritische analyse van de beeldvorming van personen met een beperking in communicatie en in de media.

De voorliggende nota geeft de resultaten weer over onderzoek naar de bestaande beelden over personen met een beperking in de Vlaamse media. Deze nota werd opgesteld door Dr. Tina Goethals, werkzaam aan de Vakgroep Orthopedagogiek van de Universiteit Gent. Het onderzoek vond plaats in opdracht van het Steunpunt Gelijke Kansenbeleid, uitgevoerd aan de Universiteiten van Gent en Antwerpen. Het volledige onderzoek is terug te vinden in het doctoraatproefschrift van Tina Goethals¹.

Dit onderzoek gebruikte de methode van de framing-analyse. Een frame kan begrepen worden als een perspectief of invalshoek van waaruit een bepaald onderwerp, in dit geval het thema 'handicap', benaderd wordt. Zo werden negen frames en drie counterframes gevonden bij de berichtgeving over personen met een beperking. In deze nota vindt u de beschrijving van de frames die werden ontdekt in de Vlaamse media.

Met deze nota beogen we een dialoog te stimuleren over een genuanceerde beeldvorming rond het thema handicap, met oog voor de grote diversiteit binnen de groep van mensen met een beperking.

¹ Goethals, T. (2017). *Inclusion of Persons with Disabilities in Flanders. A 'participatory' research project on personal narratives, the representation of persons with disabilities in the media, and political participation of persons with an intellectual disability.* (Doctoral dissertation). Ghent University and the University of Antwerp, Belgium. In het bijzonder zijn hier hoofdstukken 3 en 4 relevant:

- Goethals, T., Mortelmans, D. & Van Hove, G. (2016). Toward a More Balanced Representation of Disability? A Content Analysis of Disability Coverage in the Flemish Print Media. *The Journal of Human Development, Disability and Social Change (Thematic Issue: 'Social representations and Disability: shared perspectives on the meaning of a concept')*.
- Goethals, T.; Mortelmans, D.; Van Den Bulck, H.; Van den Heurck, W., De Schauwer, E., Van Hove, G. (in press). I'm not your metaphor. Frames and counter-frames in de representation of disability.

1. INLEIDING

1.1 Media als bron van informatie over diversiteit en handicap

De media speelt een erg belangrijke rol voor het publiek om informatie te verkrijgen over personen met een beperking. Ondanks het feit dat mensen met een beperking ongeveer 15% van de wereldbevolking uitmaken (World Report on Disability, 2011) en ondanks de ratificatie van het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (<http://www.un.org>), blijkt dat de participatie van personen met een beperking in heel wat domeinen nog steeds erg gelimiteerd (Verdonschot, de Witte, Reichrath, Buntinx, & Curfs, 2009; World Report on Disability, 2011). Ook in Vlaanderen is sprake van een sterke segregatie waarbij kinderen en volwassenen met en zonder beperkingen weinig of geen collectieve activiteiten delen (apart onderwijs, aparte voorzieningen, aparte tewerkstelling, enzovoort). Bijgevolg vertrouwen heel veel mensen in Vlaanderen bijna uitsluitend op de media om informatie te verkrijgen over diversiteit of over personen met een beperking.

1.2 Welke impact heeft de media op het publiek?

Het beeld dat elk van ons heeft van 'handicap' of van 'personen met een beperking' bepaalt heel sterk hoe we personen met een beperking aanschouwen, welke attitudes we vormen tegenover mensen met een beperking (en diversiteit en inclusie in het algemeen) en hoe we hierover zullen dialogeren (Auslander & Gold, 1999; Reinhardt, Pennycott & Fellinghauer, 2014; Siperstein, 2003). Media heeft dus een niet te onderschatten impact op de inclusie en participatie van mensen met een beperking in de samenleving. De keuze die we elke dag maken om bepaalde mensen in- en uit te sluiten (op vlak van tewerkstelling, onderwijs, wonen, politieke participatie, enzovoort) wordt dus beïnvloed door de beelden die de media over personen met een beperking toont.

1.3 ... maar wat zegt de media over het publiek?

Hiernaast weerspiegelt de inhoud van de media ook wat er leeft in de samenleving. Het dominante discours, m.a.w. de denkbeelden en opvattingen die leven over mensen met een beperking, wordt weergegeven in de media (Devotta, Wilton & Yiannakoulis, 2013). Het is dus interessant om beelden uit de media onder de loep te nemen, omdat deze een bron van informatie vormen over normen, waarden en publieke opinies over inclusie en over personen met een beperking.

1.4 Hoe kijken we naar media en naar handicap?

De mens geeft de wereld vorm door middel van representaties en constructies. Men maakt continu voorstellingen en simulaties van zichzelf en van de wereld in een poging om de ware werkelijkheid te kennen en te beheersen (De Kesel, 1995 & Mathijs, 2007). Deze representaties zijn echter nooit een directe afspiegeling van hetgeen zich in de werkelijkheid bevindt. We geven dus zelf een waardegeladen betekenis aan onze omgeving en construeren op die manier zelf onze wereld.

Ook handicap kan gezien worden als een sociale constructie. Het concept 'handicap' heeft dus geen essentiële, vaste of juiste betekenis. Handicap kan niet gezien worden op een duale manier zoals normaal/abnormaal, beperkt/niet-beperkt, positief/negatief, ziek/gezond... Betekenissen over handicap zijn afhankelijk van een sociaal-historisch context en kunnen niet los gezien worden van het individu waar het over gaat.

Bijgevolg kan media de wereld niet 'an sich' representeren. Mediarepresentaties kunnen niet beschouwd worden als 'onschuldige presentaties van de realiteit'. Re-presentaties zijn altijd constructies, die een waardengeladen visie op die realiteit inhouden. Toch wordt in de media vaak het idee gecreëerd van vaste groepen. Alles en iedereen wordt in categorieën ondergebracht. Er worden duidelijke grenzen getrokken van wat normaal en afwijkend is, van wie erbij hoort en wie niet, van wij en zij. De persoon met een beperking wordt vaak gereduceerd tot enkel zijn of haar handicap. De focus ligt op het verschil en we zien enkel het anders-zijn. Het is bijgevolg erg belangrijk om open te staan voor verschillende rollen die mensen met een beperking kunnen opnemen en voor complexiteit en tegenstellingen in verhalen en beelden over handicap.

1.5 Aandacht voor beeldvorming van personen met een beperking: beleid en onderzoek

Op **beleidsmatig** vlak zien we in het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH) aandacht voor een correcte beeldvorming van personen met een beperking. Er wordt gesteld dat de media een bijdrage dient te leveren bij het realiseren van gelijke rechten voor mensen met een beperking. Artikels 8 en 21 zijn hierbij belangrijk. Artikel 8 focust op de bevordering van de bewustwording. Artikel 21 focust op de toegankelijkheid van de media.

Op **wetenschappelijk** vlak zien we een beperkte aandacht voor onderzoek over de representatie van personen met een beperking in de media tegenover andere minderheidsgroepen, in het bijzonder vanuit het

perspectief van personen met een beperking zelf (Lloyd, Gatherer, & Kalsey, 2006; Jones, 2007; Verdonschot et al., 2009; WHO, 2011).

In Vlaanderen leert het onderzoek van Vissers en Hooghe (2010) ons dat er een sterke onderrepresentatie is van personen met een beperking in het televisienieuws. Ook uit het onderzoek van Vertoont (2017) blijkt dat handicap sterk ondergerepresenteerd wordt op de Vlaamse televisie. Bovendien blijkt uit dit onderzoek dat de beelden op de Vlaamse televisie beperkte aandacht te hebben voor rollendiversiteit. De medische en individuele blik op handicap blijft op de voorgrond staan. Het onderzoek van Goethals (2016) besteed aandacht aan de intersecties tussen handicap, leeftijd, geslacht enerzijds en tijd en type media anderzijds. Ook hier blijkt handicap op een zeer stereotype en weinig diverse wijze in beeld te worden gebracht in de Vlaamse media.

2. HOE ONDERZOEK JE DE MEDIA?

Wanneer we media willen onderzoeken, dienen we de verschillende facetten van media mee te nemen. Stuart Hall, één van de belangrijkste media-onderzoekers, maakt via zijn encoding/decoding model (2010) duidelijk dat mediarepresentaties enerzijds worden gemaakt door mediamakers met eigen opvattingen, normen en ervaringen. Anderzijds worden deze representaties niet door iedereen op dezelfde manier begrepen. Het publiek kan er andere betekenissen aan geven dan de maker bedoeld heeft. Ook de opvattingen, ervaringen, ideeën en normen van het publiek bepalen dus mee welke betekenis zij aan deze representaties geven.

De betekenis van een mediaproduct wordt dus deels door de maker, en deels door de kijker geconstrueerd. Om die reden zijn er steeds drie manieren van media-onderzoek mogelijk, namelijk onderzoek naar:

- de productie: wie maakt de media en op welke manier gebeurt dit?
- de inhoud: waarover en hoe berichten de media?
- de receptie: hoe wordt de media begrepen en gebruikt door het publiek?

In veel media-onderzoek naar kansengroepen en specifiek ook naar handicap wordt echter uitsluitend de inhoud onder de loep genomen, zonder de productie en receptie in kaart te brengen. In dit onderzoek, namelijk een framing-analyse, wordt ook gekeken naar de inhoud.

3. WAT ZIJN FRAMES?

Een frame is een bepaald denkkader of perspectief dat altijd opnieuw gebruikt wordt (Reese, 2001). Een frame bestaat uit een aantal beelden en metaforen. Op die manier bepaalt een frame het beeld of de perceptie die iemand over een bepaald onderwerp heeft. Frames zijn dus bepaalde invalshoeken van waaruit een bepaald onderwerp, in dit geval het thema 'handicap', benaderd wordt.

In dit framing-onderzoek werd nagegaan wat de overheersende frames over een 'handicap' in de media zijn. Daarnaast wordt ook gezocht naar 'counterframes' of andere manieren van kijken naar dit onderwerp, dat beter aansluit bij de werkelijkheid en de mens achter de beperking meer zichtbaar maakt. Frames kunnen als problematiserend beschouwd worden. Zij gaan het hebben van een beperking problematiseren. Counterframes daarentegen doen het tegenovergestelde: ze gaan deproblematiseren. Ze bieden een alternatieve bril om naar handicap te kijken, waardoor de invulling van handicap niet langer als dwingend problematisch wordt bestempeld. Er kan dan nog steeds sprake zijn van een 'probleem', maar dit hoeft dan niet meer betrekking te hebben op het hebben van een beperking op zich. De aandacht verschuift naar andere zaken binnen de complexiteit van het hebben van een beperking. Andere vraagstukken worden dan belicht, waardoor er ruimte is voor nuance.

4. HOE VOERDEN WE DIT ONDERZOEK UIT?

De analyse werd uitgevoerd op de print media, meer specifiek op alle artikels van 16 Vlaamse magazines gedurende 1 volledig jaar (2012): Knack, Humo, Libelle, Joepie, Story, Flair, Dag Allemaal, P-Magazine, Kerk en Leven, Feeling, Goed Gevoel, Glam*It, Plus Magazine, Goedele, Klap, Kits. Deze magazines werden allemaal manueel doorzocht naar zichtbare representaties (tekst of beeld) van handicap. Alle artikels die 'iets' zeiden over mensen met een beperking of over het thema 'handicap' werden opgenomen in het databestand. Op die manier werden 184 artikels ontdekt in het jaar 2012.

Deze artikels werden grondig onder de loep genomen door een team van vier onderzoekers (met en zonder beperking). Deze onderzoekers analyseerden onafhankelijk van elkaar en legden telkens hun bevindingen samen. Via intense dialoog werd telkens tot verfijning en afstemming gekomen. Op die manier werd een framing-matrix opgesteld die telkens verfijnd en herwerkt werd. Een framing-matrix geeft een overzicht weer van de verschillende onderscheiden frames en counterframes, met aandacht voor twee grote zaken:

1. allerlei aanwijsbare elementen in een tekst (de "framing devices"), zoals:
 - metaforen
 - woord- en beeldkeuze
 - slagzinnen of titels
 - framing sponsor (welke expert er aan het woord wordt gelaten)

2. alle bouwstenen daarrond die een verhaal en achterliggende redenering vormen (de "reasoning devices"), zoals:
 - de definitie van het probleem of issue
 - welke oorzaken en gevolgen er worden voorgesteld
 - welk moreel oordeel daaraan vasthangt
 - welke oplossingen of acties er worden gesuggereerd
 - wie deze oplossing moet uitvoeren, wie verantwoordelijk is voor de actie (de 'initiator')

3. RESULTATEN

De uitgebreide analyse van de berichtgeving rond het thema 'handicap' leverde in totaal twaalf frames en counterframes op die veelvuldig gebruikt worden in de Vlaamse media. Negen frames kunnen als problematisch bestempeld worden. Drie counterframes bieden alternatieve invalshoeken aan waardoor de invulling van handicap niet langer als dwingend problematisch worden bestempeld.

9 frames	3 counterframes
lijden en angst voor aftakeling	mensenrechten
een zware zorglast	handicap biedt kansen
geloof in de medische wetenschap	interafhankelijkheid
de doorzetter / de held	
Het weerloze slachtoffer	
het monster op de loer	
liefdadigheid	
carpe diem	

Meestal werd een combinatie van verschillende frames en counterframes aangetroffen in eenzelfde artikel. Bijvoorbeeld: een titel van een artikel kan via een problematiserende frame de aandacht van de geïnteresseerde lezer trekken, maar een counterframe in de eigenlijke tekst toepassen.

Hierna volgt per frame en counterframe een samenvatting. De frames worden geordend naar frequentie: frame 1 kwam het meeste voor, counterframe 3 kwam het minste voor.

In de samenvatting wordt ingegaan op de achterliggende redenering, samen met een aantal concrete, vaak visuele, voorbeelden en een evaluatie. De framing-matrix bevat een volledig overzicht van de verschillende onderscheiden frames en counterframes, met meer gedetailleerde aandacht voor de achterliggende redenering en de mogelijke aanwijsbare elementen in de tekst (zoals metaforen, woord- en beeldkeuze, etc). In deze matrix wordt bijkomend een onderscheid gemaakt tussen de consequenties van het gebruik van het specifieke frame voor de samenleving en deze voor de individuele persoon met een beperking of naaste.

FRAME 1: lijden en angst voor aftakeling

De angst voor lijden, aftakeling en achteruitgang vormt de basis van dit frame. Hierbij wordt het hebben van een beperking gelinkt aan een groot aantal risico's die het leven met beperking tot een hel maakt. De lijdensweg, met grote onzekerheid en doemdenken ten aanzien van de toekomst, zorgt voor een diepgewortelde angst. Handicap staat synoniem voor een complete catastrofe. Binnen dit frame zijn personen met een beperking bij voorbaat verloren.

Verschijningsvormen en evaluatie:

Bij dit frame wordt het hebben van een beperking erg negatief en meelijwekkend geëvalueerd. Hierbij wordt sterk ingespeeld op de emoties van de lezers. Mensen met een beperking worden in beeld gebracht als mensen met heel veel pijn die elke dag fysiek en mentaal aftakelen in mensonterende omstandigheden.

De stereotiepe kenmerken die dit frame gestalte geven zijn sterk terug te vinden in het specifieke vocabulair, zoals "miserie alom", "het zwaard van Damocles boven je hoofd", of "de ellende van het ziek zijn". Binnen deze berichtgeving worden opvallend vaak kinderen in beeld gebracht die veel pijn hebben, intensieve behandelingen moeten ondergaan, en reeds een

hele lijdensweg moesten ervaren, zoals in onderstaand artikel.

FRAME 2: EEN ZWARE ZORGLAST

Het tweede dominante frame ziet handicap als iets dat vooral de naasten treft. Het slachtoffer van de handicap is de omgeving, omdat deze een grote zorglast hebben en zich helemaal moeten opofferen voor de zorg voor de persoon met een beperking. Men gaat er van uit dat personen met een beperking autonomie verliezen of ongepast gedrag stellen, waardoor anderen alle zorg moeten overnemen. Als gevolg hiervan moeten de naasten en familie "heel veel laten", staat hun leven "volledig in het teken van" of hebben ze grote zorgen. Een residentiële opname of euthanasie wordt vaak gesuggereerd als oplossing binnen dit frame.

Verschijningsvormen en evaluatie:

Bij de berichtgeving in dit frame wordt doorgaans vertrokken vanuit de positie van de naasten (aangeduid met 'wij') ten opzichte van de persoon met een beperking (aangeduid met 'zij'). De persoon met een beperking wordt erg negatief en passief geëvalueerd. Ze vormen een grote bron van zorgen, zoals in volgende titel "autistische kleinzoon bron van grote zorgen bij opa". Ook worden vaak familieportretten met een erg ongelukkige emotie in beeld gebracht, zoals in onderstaand artikel.

FRAME 3: GELOOF IN DE MEDISCHE WETENSCHAP; VARIANT: DE MAAKBARE MENS

Binnen dit frame wordt handicap gezien als een pure medische aangelegenheid. Het hebben van een beperking wordt gezien als een ziekte, een afwijking of een fout in de genen. Mensen met een beperking verworden tot 'patiënten' of 'cases' die moeten worden onderzocht, behandeld en genezen. Het liefst van al moet men voorkomen dat er kinderen met een beperking geboren worden door verregaande diagnostiek en screening. Nieuwe wetenschappelijke doorbraken worden dan ook hoog in het vaandel gedragen.

Verschijningsvormen en evaluatie:

Dat mens en wetenschap, of mens en machine, naar elkaar toegroeien hoeft niet problematisch te zijn. Technologische vooruitgang kan een zegen zijn. In dit frame worden personen met een beperking echter enkel vanuit een medische invalshoek bekeken als 'patiënten' die behandeld en genezen moeten worden, of extremer nog: in dit frame dient de samenleving handicap-vrij te zijn. Enkel medici komen aan het woord en enkel zij hebben de oplossing. Woorden als "afwijking", "syndroom", "gendefecten", "behandeling" komen dan ook frequent voor.

FRAME 4: DE DOORZETTER; VARIANT: DE HELD

Binnen het frame van 'de doorzetter' (of extremer: 'de held', ook 'supercrip' genoemd) worden personen met een beperking voorgesteld als inspiratiebron omwille van hun vermogen om prestaties (of extremer: *topprestaties* of heldendaden) neer te zetten *ondanks* hun handicap, beperkingen of ziekte. Het beeld wordt geschept dat mensen hun beperkingen mits de nodige moeite kunnen overstijgen en zich daardoor quasi volledig kunnen integreren in onze samenleving. Binnen dit frame wordt nadruk gelegd op de individuele en morele plicht van mensen met een beperking om niet op te geven en hun handicap te 'overkomen'. Inzet en persoonlijke wilskracht staat in de kijker.

Verschijningsvormen en evaluatie:

Problematisch aan deze frame is dat lezers zouden kunnen denken dat alle mensen met een beperking, mits voldoende inzet, zouden kunnen leven, afstuderen, carrière maken, ... als mensen zonder beperking. De maatschappelijke barrières waar mensen met een beperking dagelijks mee geconfronteerd worden om deel te nemen aan de samenleving worden hier echter niet in beeld gebracht. De nadruk ligt op het individu dat een heroïsche strijd levert en hierdoor achteruitgang kan voorkomen: "opgeven staat niet in haar woordenboek", "de degens kruisen met de duivel", "vol strijdlust", "succesvol ondanks handicap"

FRAME 5: HET WEERLOZE SLACHTOFFER

Dit frame zet de persoon met een beperking neer als een weerloos en onschuldig slachtoffer. Dit slachtoffer staat symbool voor de onschuld. Personen met een beperking worden hier gezien als zwakke wezens die kwetsbaar zijn en medelijden opwekken. Zij zouden door hun verstandelijke, psychische of fysieke beperkingen gemakkelijke slachtoffers zijn voor mensen met slechte bedoelingen. Personen met een beperking worden door pesters uitgekozen om geteisterd te worden. Bij dit frame wordt de persoon met een beperking neergezet als inherent zwak, waardoor deze zich kwetsbaar, angstig en er niet bij horend voelt. Het gevolg hiervan is het afschermen en overbeschermen van personen met een beperking. Een meer betuttelende houding ten aanzien van personen met een beperking past hier ook bij. Naast het feit dat mensen met een beperking bescherming verdienen, dienen ze volgens dit frame ook zelf weerbaarder te worden en sterker in hun schoenen te staan.

Verschijningsvormen en evaluatie:

Problematisch bij het slachtofferframe is dat personen met een beperking als passieve, onschuldige en zwakke personen worden neergezet. Deze 'slachtoffers' hebben bovendien bescherming nodig, maar moeten tegelijk ook zelf sterker in hun schoenen staan.

Onderstaande figuur toont een artikel over een meisje dat wegens haar

beperking gepest wordt op school. De titel luidt: "we gaan je pesten tot je je ophangt". De boventitel vermeldt: "pure wanhoop". Met deze titels trekt het artikel de aandacht van de geïnteresseerde lezer via het problematiserende frame van het weerloze slachtoffer.

FRAME 6: HET MONSTER OP DE LOER

Binnen het frame 'het monster op de loer' leeft de idee dat een handicap of ziekte iets is dat onverwacht toeslaat. Men wordt er onverwacht mee geconfronteerd en het neemt bezit van iemands leven. De nadruk komt te liggen op het succesvolle of gelukkige leven van iemand dat vervolgens door een externe factor (de handicap of ziekte) onverwacht overhoop wordt gehaald. Het idee leeft dat de beperking alles weg neemt wat iemand heeft opgebouwd. Men moet dromen opgeven en is niet meer in staat te participeren. Binnen dit frame wordt de lijdensweg dan ook centraal gesteld.

Verschijningsvormen en evaluatie:

De handicap neemt de gedaante aan van een monster dat steeds op de loer ligt en waarvan iedereen het slachtoffer kan worden. Dit frame wekt eveneens veel medelijden op omdat het focust op wat er niet meer

mogelijk is. Voorbeelden zijn "het doek valt", "we moeten onze dromen opgeven", "allemaal dingen die hij graag doet maar niet meer kan", "we stonden aan de vooravond van ons pensioen toen onze dromen aan diggelen vielen". Ook onderstaand beeld past binnen dit frame, met als titel: "mijn zoon zou zo graag eens voetballen met mij, maar dat zit er niet meer in". Qua visueel beeld worden vaak voor/na foto's getoond. De eerste foto is dan van de persoon zonder beperking waar hij of zij gelukkig in beeld gebracht wordt, de tweede foto van dezelfde persoon, met beperking én ongelukkig.

FRAME 7: LIEFDADIGHEID

Binnen het frame 'liefdadigheid' dienen mensen met een beperking bijgestaan te worden door anderen. Het is de morele plicht van eenieder om zich belangeloos in te zetten voor mensen met een beperking en onvoorwaardelijk zorg te dragen voor hen.

Verschijningsvormen en evaluatie:

Personen met een beperking worden hier in beeld gebracht als passieve objecten van zorg. Ze worden niet aan het woord gelaten. De focus ligt hier op de 'weldoeners' (vaak bekende personen). Problematiserend binnen dit frame is dat door de acties van de weldoeners (het steunen van een goed doel of het inzamelen van geld) ze vaak niet aan de kern van het maatschappelijk of structureel probleem raken, maar dit enkel hun gevoel van zelftevredenheid aandikt. De weldoeners staan dus in de kijker. Zij worden vaak ook enkel in beeld gebracht. Zij voelen zich goed. Volgend citaat uit onderstaand artikel illustreert dit mooi: "de glimlach op het gezicht van die mensen maakt alle inspanningen goed".

FRAME 8: CARPE DIEM

Binnen dit frame staat het idee centraal dat personen met een beperking, ondanks hun beperking, nog van het leven kunnen genieten. Het leven is niet steeds waarop ze gehoopt hadden, maar ze moeten leren om geluk en troost te vinden in de kleine alledaagse dingen. De centrale boodschap is om geluk en roost te zoeken in de kleine dingen van het leven.

Verschijningsvormen en evaluatie:

"Geluk is blij zijn met elke dag dat je leeft" is een voorbeeld van specifiek woordgebruik binnen dit frame (zie beeld onder). Vaak wordt gesproken over vreugde, geluk en liefde zoeken in het hier en nu. Het is de norm om van het leven te genieten in alle eenvoud. Vaak uit dit frame zich in getuigenissen van personen met een beperking of hun naasten, bijvoorbeeld "elke 26^e september trekken we een fles champagne open om te vieren dat ik het overleefde". Met het uitgangspunt 'carpe diem' is op zich niets mis. Het idee om de dag te plukken is zeker een waardevol. Waarom het hier als problematisch wordt geframed, is louter omdat er enkel en alleen de nadruk wordt gelegd op het individu (de persoon met een beperking en zijn of haar naasten). Het individu is verantwoordelijk voor een gelukkig leven. De maatschappelijke verantwoordelijkheid wordt helemaal buiten beeld gelaten.

FRAME 9: SCHEIDING LICHAAM EN GEEST

Het vertrekpunt van dit frame is het idee dat mensen met een beperking in een eigen wereld leven en een andere persoonlijkheid hebben of verkrijgen. De overtuiging leeft dat de persoon met een beperking van zijn of haar geest wordt beroofd of dat zijn of haar geest volledig is aangetast. Hierdoor is men van oordeel dat de persoon de controle over de realiteit verliest. Binnen dit frame staat het verlies van geestelijke capaciteiten -zoals geheugen, intelligentie en spraakvermogen- centraal. Men neemt aan dat de persoon helemaal is gedefinieerd door zijn of haar beperking.

Verschijningsvormen en evaluatie:

Kenmerkend voor dit frame zijn uitspraken of getuigenissen die wijzen op het verschil tussen de persoon met een beperking vroeger en nu, bijvoorbeeld "vroeger ne sjieke mijnheer, en nu niks meer". Wanneer uiteindelijk alle geestelijke capaciteiten verdwenen zijn, rest binnen dit frame slechts het lichaam als materieel omhulsel en wordt er gesproken over personen met een beperking als "objecten" of "planten". Ook beeldspraak die duidt op verlies van geestelijke capaciteiten (bvb: "geen baas in eigen hoofd") is typerend. In visuele beelden wordt dit vaak verbeeld door donkere en mistige foto's. Een beperking wordt binnen dit frame als erg negatief gepercipieerd: het verlies van de geest is het meest verschrikkelijke wat een mens kan overkomen.

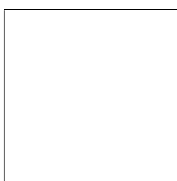

COUNTERFRAME 1: MENSENRECHTEN

Binnen het eerste counterframe, namelijk 'mensenrechten', worden personen met een beperking gezien als mensen met rechten, net als ieder ander. Men gaat opkomen voor de gelijke rechten van personen met een beperking en tegelijk discriminatie aanklagen. Via deze invalshoek probeert men de achterstand van personen met een beperking op vlak van inclusie en participatie te voorkomen en recht te trekken. Als mogelijke oplossingen worden concrete en sterke beleidsdaden voor personen met een beperking naar voor geschoven om gelijke rechten en gelijke kansen te realiseren (bv: "ons land moet dringend een tandje bijsteken").

Verschijningsvormen en evaluatie:

Binnen dit frame gelooft men in gelijke kansen voor iedereen en een deelname van iedereen aan de maatschappij. Vaak wordt verwezen naar het mensenrechtenverdrag voor mensen met een beperking (het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap) voor het bevorderen, beschermen en waarborgen van de mensenrechten.

COUNTERFRAME 2: HANDICAP BIJDT KANSEN

Binnen het tweede counterframe wordt gedacht in termen van mogelijkheden en niet van problemen. Dit frame gaat namelijk uit van de kansen en het winstpotentieel van personen met een beperking, of handicap in het algemeen. Een handicap betekent niet alleen een

beperking, maar ook een meerwaarde. Mensen met een beperking worden hier gezien als een bron van kennis, ervaring en expertise. Men gelooft dat de samenleving kan bijleren van mensen met een beperking. Het idee leeft dat de samenleving momenteel vaak nog blind is voor de mogelijkheden en expertise van personen met een beperking.

Verschijningsvormen en evaluatie:

Bij dit frame is er duidelijk een wil om het positieve in elke mens naar waarde te schatten, bijvoorbeeld de opgebouwde kennis en ervaring. Het thema handicap wordt binnen dit frame ook niet gekaderd als probleem, maar als nieuwe mogelijkheid. Deze gunstigere invulling van handicap en van de maatschappelijke positie van personen met een beperking, kan ertoe leiden dat mensen met een beperking zich gewaardeerd voelen, en tegelijk dat de maatschappij een handicap als een meerwaarde ervaart (bvb. "zijn expertise betekent een meerwaarde"). Onderstaand visueel beeld, waarbij een foto te zien is van een rolstoel als kunstobject, kan ook gekaderd worden binnen dit frame. Men gaat hier namelijk een beeld dat vaak negatief gepercipieerd wordt (een rolstoel wordt vaak gezien als probleem) transformeren tot mogelijkheid (kunst in dit geval).

COUNTERFRAME 3: INTERAFHANKELIJKHEID

In dit laatste counterframe is interafhankelijkheid tussen mensen, ongeacht hun mogelijkheden en beperkingen, het centrale thema. Wederkerigheid in de relatie staat hier centraal: iedereen doet beroep op een ander om zo verder te kunnen in de maatschappij. De wederkerige en

vriendschappelijke relatie tussen mensen met en zonder beperkingen staat centraal binnen dit frame. Er is sprake van wederzijds begrip en voordeel. De aandacht gaat naar de alternatieve rollen die mensen met een beperking opnemen, zoals de rol van vriend, werkkracht, toeverlaat, enzovoort.

Verschijningsvormen en evaluatie:

In plaats van de verhouding tussen de mensen met en zonder beperking voor te stellen als inherent conflictueus, gaat men deze relatie vanuit dit frame voorstellen als vriendschappelijk en wederzijds. Bij dit counterframe wijzigt dus de problematisering. De relatie tussen personen met en zonder beperking wordt binnen dit frame positief voorgesteld, met verwijzingen naar wederzijdse steun, vriendschap, warmte, onvoorwaardelijke liefde, vertrouwen en respect. Er is sprake van wederzijds begrip en voordeel, wat ook te merken is in het taalgebruik (bijvoorbeeld "Jeffrey werkt graag samen met Wouter", "ze smeden samen plannen", "als Marnik eens een week niet komt omdat hij ziek is of zo, dan begin ik hem al te missen").

4. CONCLUSIE

Op basis van een framing-analyse zijn negen frames en drie counterframes geïdentificeerd in de communicatie rond handicap in de Vlaamse media. Elk van de negen frames problematiseert handicap op een andere manier. De drie counterframes doen net het tegenovergestelde: ze bieden een alternatieve invalshoek aan waardoor handicap minder als inherent problematisch gezien wordt. Deze counterframes zijn niet per definitie positief en juist, maar ze leveren wel een meer genuanceerd beeld van handicap op.

Het feit dat we een niet-gebalanceerd evenwicht ontdekken van negen frames enerzijds en drie counterframes anderzijds, betekent dat er in de Vlaamse media een eenzijdige focus is op problematiserende frames rond handicap. Dit resulteert in een stigmatiserend beeld van mensen met een beperking en een vooral negatieve invulling van het thema handicap.

De problematiserende frames die ontdekt werden in de Vlaamse media kunnen algemeen beschouwd ondergebracht worden in twee categorieën. Enerzijds worden personen met een beperking gezien als zwakke, passieve en zorgbehoevende objecten die slachtoffer zijn, niet in staat tot participatie en gevoelens van medelijden opwekken. Anderzijds worden mensen met een beperking in beeld gebracht als inspirerende heldhaftige iconen omwille van uitzonderlijke prestaties en het overwinnen van hun beperking door persoonlijke inzet. Door de focus van de media op deze twee indelingen, is er weinig ruimte voor nuance en complexiteit.

Natuurlijk houdt elke frame of counterframe een reductie in van de complexe werkelijkheid. De courante problematiserende frames dienen niet weggezet te worden als foutief of slecht, net zoals de counterframes niet waar of feilloos zijn. Vandaar dat een combinatie van verschillende frames en counterframes de voorkeur heeft, met een meer prominente plaats voor counterframes die een evenwichtiger beeld van personen met een beperking naar voor kunnen schuiven.

5. MEER INFO?

6. REFERENTIES

Auslander, G. K., & Gold, N. (1999). Media reports on disability: a binational comparison of types and causes of disability as reported in major newspapers. *Disability and Rehabilitation*, 21,(9), 420-431. doi:10.1080/096382899297404

Devotta, K., Wilton, R., Yiannakoulis, N. (2013). Representations of disability in the news media: A decade of change? *Disability & Rehabilitation*, 35, 1859–1868.

Goethals, T. (2017). *Inclusion of Persons with Disabilities in Flanders. A 'participatory' research project on personal narratives, the representation of persons with disabilities in the media, and political participation of persons with an intellectual disability*. (Doctoral dissertation). Ghent University and the University of Antwerp, Belgium.

Goethals, T.; Mortelmans, D.; Van Den Bulck, H.; Van den Heurck, W., De Schauwer, E., Van Hove, G. (in press). I'm not your metaphor. Frames and counter-frames in the representation of disability.

Goethals, T., Mortelmans, D. & Van Hove, G. (2016). Toward a More Balanced Representation of Disability? A Content Analysis of Disability Coverage in the Flemish Print Media. *The Journal of Human Development, Disability and Social Change (Thematic Issue: 'Social representations and Disability: shared perspectives on the meaning of a concept')*.

Hall, S. (2010). *Representation: cultural representations and signifying practices*. London: Sage in association with the Open University.

Loyd, V., Gatherer, A. & Kalsy, S. (2006). Conducting qualitative interview research with people with expressive language difficulties. *Qualitative Health Research, 16*(10), 1386-1404.

Mathijs, E., & Hessels, W. ed. (2007). *Waarheid en werkelijkheid*. Brussel: VUB-Press.

Reese, S.D., Gandy, O.H., Grant, A.E. (Eds.), Framing public life: Perspectives on media and our understanding of the social world, Erlbaum, Mahwah, NJ (2001), pp. 1-31.

Reinhardt, J.D., Pennycott, A., & Fellinghauer, B.A.G. (2014). Impact of a film portrayal of a police officer with spinal cord injury on attitudes towards disability: a media effects experiment. *Disability and Rehabilitation, 36*(4), 289-294.

Siperstein, G. B. (2003). Multinational study of attitudes toward individuals with intellectual disabilities. Washington, DC: Special Olympics Inc.

Verdonschot, M.M.L., De Witte, L.P., Reichrath, E., Buntinx, W.H.E, & Curfs, L.M.G. (2009). Community participation of people with an intellectual disability: a review of empirical findings. *Journal of Intellectual Disability Research, 53*(4), 303-318.

Vertoont, S. (2017). Beelden met een beperking: Een kwantitatieve inhoudsanalyse naar de representatie van handicap op primetime televisie in Vlaanderen. *Working Paper Film & TV Studies* . Ghent: CIMS-Centre for Cinema and Media Studies .

Vissers, S., Hooghe, M. (2010). Onzichtbare burgers. Personen met een handicap in het televisienieuws bij VRT en VTM, 2007-2009, Leuven/Antwerpen: ENA (Elektronisch Nieuwsarchief).

World Health Organization (WHO) & the World Bank. (2011). World report on disability 2011. Geneva, Switzerland: WHO Press.